

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De locis in genere. Capvt XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

vocentur Sirenes, vt est apud Lycophronem, fuerint aliquando tales, & an possint esse in rerum natura.

Quid sit propriè Luscinia, & cum de genere auium esse constet, qua differentia *visoria*, aut maximè propria ab alijs discriminari possit.

De quo sit. Quibus vitæ principijs constet, quale cum sole, cum aëre, cum aquis habeat commercium. An à cuculo, quod aiunt, generetur, generariue possit, qua sit habitudo eius corporis; plusue ignis, an aëris habeat, an cum terreno etiam, & aqueo genere aliquid fortia- tur affinitatis.

Quare sit. An ad Dei gloriam prædicandam, an ad ornamentum viuiculi, an ad mulcendos suauitate cantus homines, an etiam ad pacendos, an potius ad exemplum vigiliæ, innocentia, suauitatis, & laboris.

Quanta sit. Quam parua corporis mole, quam tenera, quam composita membrorum omnium in tam breui corpufculo concinnitate, cum quibus aibus id habeat commune.

Quale sit internis affectionibus. Quam simplex, quam innocens, quam pertinacis vigilia, quam studiosa cantionum, quam ambitiosa, quo colore prædita, qua voce, & cæteris corporis adiunctis.

Quando. Quando pariat, quando canat, vere- rene temper, an aliquando astate, die an nocte: deinde an meridie, an sub auroram, an prima face, quando discat, quando quiescat, quando nidificet, &c.

Vbi. Quibus locis delectetur, an montanis, ad syluestribus, cultis, desertis, frigidis, calidis, &c.

Quomodo. Quomodo vnumquodque faciat, quo instinctu, qua arte, qua dexteritate doceat, discat, cantet, quot sonorum generibus luxuriet.

Cum quo. Quæ circa eam antecedentia, quæ consequentia, quæ signa eandem semper comitantia.

Quæ omnia in hac materia, & in cæteris enucleata argumenta, non modò ad condensandas orationes, sed integra volumina suppedi- tabunt. Atque hæc de questione subie- cta, nunc ad locos, & probatio- nes artificiosas ve- niamus.

De Locis in genere.

CAPVT XIII.

Quod literæ sunt apud Grammaticos, hoc apud Rhetores loci: vt enim ex literis verba, sic ex locis rationes, & argumenta co- alefcunt. Nihil est omnino ad inuentio- nis fecunditatem vberius, ad dispositionis rationem concinnius, ad memoriæ subfi- dium efficacius. Quamobrem & adolescen- tibus diligenter inculcandi sunt, & in ijs fre- quenter exercendi, ex quo ad omnem dicen- di materiam reclusos inuentiois fontes com- modius, feliciterque habeant. Nec sunt in ea re imperiti quidam audiendi, qui se sine vsu lo- eorum certis rationibus vti dicunt: fieri e- nim potest, & sit quotidie, vt, qui nunquam locos viderunt, ex locis ratiocinentur, sicut & qui literas nunquam didicerunt, earum tamè sonos loquendo necessariò pronunciant, sed vtrumque rudium est, & multis erroribus ob- noxium. Quantò illi rectius, qui id ex arte fa- ciunt, & omnia rationum momenta cognos- cunt. Euenit deinde exercitatis, vt etiam mi- nimè de singulis locis cogitent, ex ijs tamen optimas rationes educant, quas si velint re- cognoscere, ad artis normam expressas inueni- ent.

Neque enim quoties verbum aliquod est scribendum nobis, toties eius verbi literæ sunt cogitatione conquirendæ: nec quoties causa dicenda est, toties ad eius causæ sepo- sita argumenta reuolui oportet: sed habere certos locos, qui, vt literæ ad verbum scriben- dum, sic illi ad causam explicandam statim occurrant: sed loci demum oratori prodesse possunt, qui est versatus in rebus, vel vsu, quæ artas denique affert, vel audicione, & cogita- tione, qua studio præcurrit artem.

Sunt autem loci communes notæ, & argu- mentorum sedes: quorum alij sunt interni, alij externi.

Interni sunt in rei substantia, vt definitio, genus, differentia, species, partium primaria- rum enumeratio, coniugata.

Alij externi, sed tamen cognati, & ij valde necessarii, vt causa finalis, & efficiens, & effe- cta. Alij externi appliciti, vt notatio, adiu- cta, contraria, repugnantia, similia, relata, comparata; vnde sexdecim loci communes satis noti colliguntur, qui rursus in alios diui- di possunt, & argumenta magnis incremen-

tis fecundari. Ostendo exemplo. Laudandum mihi liliū proponitur, (verlabor enim in ijs argumentis, quæ forensibus causis, & chrisi difficultora sunt.) Sic eius laudem ab omnibus locis per textam.

DEFINITIO PER
Synonimiam.

Quomodo
ex omnibus
locis decer-
penda sint
argumenta

Quid est enim aliud liliū, quàm terræ ornamentum, plantarum gloria, oculus florum, pratorum gemma, pulchritudo radijs suaviter emicantibus fulgurans, ut Sapho dixit de rosa: γῆς κόσμος φουῶν ἀγλαίσμα, ὀφθαλμὸς ἀνδρῶν ἡμῶνων πρυφῆ, κάλλος ἀσπράπτου. Utuntur enim oratores, ut docebo, maxime in exornatiuo genere his definitionibus.

Per descriptionem.

Videte ut est ex omni parte formosum. Nū excelsa facies? num maiestare cinctum caput, cuius oneri vix collum sufficit? Num argenteorum foliorum striati ordines? Num paulatim in latitudinem se explicantes angustiae? Num resupina per ambitum labella? Num delicatissima, quæ interius sunt fila? Num foliorum stantia crocis aureolis capita? Num odor, num candor eximius satis istud, vel me tacente prædicant?

NOTATIO.

Nec immeritò profectò Græci λείριον, & καλλιρίον, Latini Iunonis rosam, Mauritanii fuscæ ab vrbe potentissima, nobilissimaque appellant. Hæc omnia sapiunt blandam pulchritudinis maiestatem, sed efficacius λείριον venustum, suauem, amabilem florem significat. Cuius nominis tanta est amplitudo, ut flores omnes, qui modò specie, & suavitate sunt excellentes, λείριον nominet Apollonius in Argonauticis.

ὡς δ' ὅτε λείρια καλὰ περιεφορέουσι μέλιονα.

PARTIVM
enumeratio.

Quod mihi videtur etiam spectasse natura, quæ lilia in tot pulchritudinis genera diuisit, ut non vnum duntaxat florem, sed omnes omnium eximios colores, & dignitatem videantur assequuta: si candida consideres, quid purius, aut amabilius? Si Persiana, quid speciosius? Caulis est illis ter, num cubitorum, quem fusè ambiunt folia ex caruleo virca-

tiâ, mucronata flores nutantes nolarum effigie nigricant: radix bulbosa, fissa, minime squamis loriceata, albida, aucta parte sessilis, & plana, porrectis subris obscure flauentibus. Si Polyrchisa, quid artificiosius? Nam & hastulas æmulantur, & radices habent multas, non admodum crâssas, albas, huc, & illuc sparsas, dulces, glutinosas, ex quibus caulis erigitur sæpius duos cubitos altus, canus, sine medulla, in quo flores candidi odorati, stamina lutea, semen in vasculo triangulari conclusum, nigrum triquetrum. Si rubra, quid magis varium? caule quidem minora sunt, folijs angustis, & nigricantibus, è summo flores erumpunt, singuli suis pediculis, modò longioribus, modò breuioribus infidentes, coloris purpurei, crocei, notulis similiter quibusdam nigris, & perquam exiguis ornati. Si cruenta, quibus flores rutilant, & bulbos nucleis stiparos proferunt, quid ardentius? Quid Narcissos, & Homero callidas, & cætera id genus commemorem? nullibi fecundiori pulchritudine luxuriansse natura videtur.

CONIVGATA.

Nihil mirum igitur, si quicquid delicato pulchritudis flore suaviter enitescit, hoc à lilio liliatum dicimus. Sic orationem liliatam vix orationem fleur de lysée, quam Dionysius Halicarnassæus θεογονικὸν λόγον nominat.

GENVS.

Omnes quidem flores singularis naturæ ridentis clementia, ad humani generis oblectationem, vniuersi decus, variasque utilitates profundit, quorum vsu non modo profana recreantur, sed sacra ipsa excoluntur (& hic latus dicendi campus.)

SPECIES SEV
forma.

Verum peculiare quodam iure liliū sibi vendicat, quod simul aspexeris, statim tibi præstantissimi omnium floris veniet in mentem.

SIMILITVDO.

Quid non magis exhilaret, quam aspectus pulcherrimorum Aulæorum? quæ natura omnium architecta, & parens, vbique strauit in suis latifundijs, ut admittenda forma, & speciosa varietate colorum, radicis, caulis, ramorum, foliorum, floris, nostros oculos pasceret.

corer, ac reficeret, spectaculo quidem ornatif-
simo, & instructissimo, quod etiam, ve ma-
xime squallidos, rusticos, & incultos homines
alliciat, & deleat. Quando verò Salomon in
hac regia fortunæ opulentia, & omnium de-
lectiarum molitie, tot exquisitis vestium co-
loribus radians, ad vnius lilij dignitatem af-
surrexit.

DIFFERENTIA.

Habent quidem manufacta, plerunque e-
gregiam venustatem. Sed tantum à naturali
pulchritudine differunt, quantum natura Dei
illius præpotentis administra, mortalium ma-
nus, vim, industriamque superat. (Et hic ex-
curri latius potest in differentia naturalis pul-
chritudinis, & manufactæ.)

CONTRARIA.

Si igitur natura ita infligant flores nigros,
infaustos, male olentes detestamur. Qua amo-
ris benevolentia lilium amplectemur: quo
nihil ad candorem amoenius, nihil ad prof-
peritatis significationem candidius, ad odo-
rem etiam, quem suavissimum spirat, dulcius
quicquam esse potest.

ADIVNCTA.

Accedit ad cæteras lilij virtutes, quod in
Francorum sit insignibus. Idque non humano
consilio, sed Angeli cœlitus deferentis be-
neficio, quo nihil ad lilij laudem dici potest
illustrius. Francia illa cæterarum gentium
Regina, quam HONORIVS tertius, Pontifex,
Christi pharetram lectissimis sagittis abun-
dantem appellat, quam Gregorius Magnus
tantum cæteris nationibus præstare censet,
quantum Regiæ dignitatis apex omnibus ho-
noribus antecellit. Francia, inquam, illa lilia
ab ipsis penè mundi cunabulis in Moysis can-
delabro, & Salomonis templo sanctissimis
religionibus consecrata, per vniuersum ter-
rarum orbem suavissimi odoris halitu distu-
dit.

ANTECEDENTIA,

Consequenter.

Ita autem amplexa est, vt Regem Franco-
rum in illa maiestatis sede, & Iustitiæ pulvi-
nari (quod vocant) sedentem, sine liliorum in-
signibus, non magis intueri liceat, quam solè
sine luce. Vbiunque Regia Maiestas ius di-
ctura federit, ibi lilia: vbiunque lilia fulse-
rint, hic Regiæ maiestatis quosdam radios
præsentare dicat.

REPUGNANTIA.

Nec minus repugnat Regem venerari, &
colere lilia, quàm Cæsares adorare, eorum-
que statuas frangere, deterrere laureas, hono-
ris insignia refellere.

CAVSSAE.

Siue igitur cum esset paruus, & lacteus Her-
cules Noueræ Iunonis vberibus suppositus,
argenteus mammarum humor cœlestibus
stillis depluens, tantum florem produxerit,
sue natura plenius suæ munificentia veli-
ficata ediderit, nihil in plantis inuenio diui-
nius.

EFFECTA.

Neque tantum ob speciosam illam maie-
statem dico, qua præditum est, sed propter mag-
nas, & vberes, quas in hominum commodita-
tem deriuat utilitates. Quis enim nescit, quod
habet Pallad. l. 2. de re rustica oleum lininum
ad morborum remedia, perquam salutare sem-
per extitisse, &cet.

COMPARATIO MI-
norum, & parium.

Quid igitur si calthidis, ac violis, & huius-
modi floribus tantum tribuimus, quid lilio
deberi existimatis? quod ipsum constat longè
omnium esse præstantissimum. Nisi quis for-
tè rosam Sapphonis, & Anacreontis versibus
decantatam illi parem esse contendat; Huic
non multum aduersabor, modò lilium inter
flores Regis partes obtinere fateatur; ro-
sam huic veluti Reginam comitem adiun-
gat.

De Locorum delectu.

CAPVT XIV.

Placuit hoc specimen subijcere, vt osten-
derem, quanta est in locis ad quamlibet
quaestionem tractandam fecunditas, non
quod velim omnes, & isto ordine intrudi.
Rectè M. Tullius. Orator locos percurreret
omnes, vtetur aptis, non imprudenter ista co-
pia, sed omnia expendet, & seliget. Non e-
nim semper, nec in omnibus caulis, ex ijs ea-
dem argumentorum momenta sunt. Iudici-
um igitur adhibebit, nec inueniet solū, quod
dicat, sed etiam expendet. Nihil enim feraci-
us ingenij, ijs præsertim, quæ disciplinis
exculta

Cicero in
oratore.Gregor.
in epistol.
ad Child.
Regem.